

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 298/2021-34

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpených obchodnou spoločnosťou Advokátska kancelária Mgr. Marek Benedik, s. r. o., Rudnayovo námestie 1, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 8C/197/2012 takto

rozhodol:

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 8C/197/2012 **bolo porušené** základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 8C/197/2012 **prikazuje** konať bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľom [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] **priznáva** finančné zadostučinenie každému po **2 000 eur** a sťažovateľovi [REDAKOVANÉ] **priznáva** finančné zadostučinenie **1 000 eur**, ktoré **je** Okresný súd Bratislava I **povinný** zaplatiť im do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Okresný súd Bratislava I **je povinný** nahradiť sťažovateľom trovy konania **678,31 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti sťažovateľov **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov, skutkový stav veci a argumentácia sťažovateľov

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 298/2021-18 z 13. mája 2021 prijal v celom rozsahu na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľov podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), ktorou namietali porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 8C/197/2012 (ďalej aj „napadnuté konanie“).

2. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti uviedli, že v napadnutom konaní vedenom pred okresným súdom o splnenie povinnosti, v ktorom sú v procesnej pozícii žalovaných, dochádza k zbytočným prietahom. Konanie sa začalo 24. októbra 2012, trvá teda už viac ako 8 rokov. Žaloba pôvodne smerovala proti sťažovateľom [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ], pričom sťažovateľ [REDAKOVANÉ] bol do konania pripustený uznesením z 26. januára 2017. Sťažovatelia vytkli, že sú obmedzení vo výkone svojho vlastníckeho práva k majetku, ktorý slúži ako ich obydlie. V súvislosti s tým poukázali na celkovú dĺžku napadnutého konania, v rámci ktorého sa uskutočnilo niekoľko pojednávaní bez akéhokoľvek výsledku vo veci samej. Súd podľa nich vo veci konal neefektívne a so značnými obdobiami nečinnosti medzi jednotlivými pojednávaniami, pričom prvé pojednávanie sa uskutočnilo po viac ako 2 a pol roku od začatia konania.

3. Sťažovatelia konštatovali, že vec nemožno považovať za zložitú, keďže spory medzi spoluvlastníkmi veci sú bežnou agendou súdov a zároveň súd nebol konfrontovaný so žiadnou skutočnosťou, ktorá by odôvodňovala také zdĺhavé konanie. Tiež uviedli, že svojím konaním neprispeli k prietahom v konaní.

4. Na základe uvedených skutočností sťažovatelia navrhli, aby ústavný súd nálezom rozhodol, že okresný súd v napadnutom konaní porušil ich základné právo podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, aby prikázal okresnému súdu vo veci konať bez zbytočných prietáhov a zaplatiť sťažovateľom [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] primerané finančné zadost'učinenie v sume po 7 000 eur a sťažovateľovi [REDAKOVANÉ] primerané finančné zadost'učinenie v sume 4 000 eur, ako aj náhradu trov konania.

II.

Vyjadrenie okresného súdu, replika sťažovateľov

II.1. Vyjadrenie okresného súdu:

5. Okresný súd vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti poukázal na priložený chronologický prehľad jednotlivých jeho úkonov v napadnutom konaní, z ktorého podľa neho vyplývajú obdobia nečinnosti súdu od 25. októbra 2012 do 29. mája 2013, od 7. júna 2014 do 14. apríla 2015 a od 19. apríla 2018 do 1. marca 2019. Je toho názoru, že táto nečinnosť vyplýva najmä z nadmernej zaťažnosti zákonnej sudkyne, vyššieho súdneho úradníka, ako aj spisovej kancelárie, pričom nezanedbateľným faktorom vplývajúcim na celkovú dĺžku konania je fluktuácia zamestnancov súdu, a to na všetkých pracovných pozíciách vrátane sudcov, v dôsledku čoho opakovane dochádza k prerozdeľovaniu spisov z oddelení odchádzajúcich sudcov medzi sudcov, ktorí zotrávajú v pôsobení na okresnom súde, a ich následnému preťažovaniu nutnosťou vybavovania spisov, ktoré im pôvodne nepatrili. Zároveň bolo zdôraznené dlhodobé neriešenie situácie z hľadiska nedostatočnej personálnej obsadenosti súdu zo strany kompetentných orgánov.

6. Celkovú dĺžku konania podľa súdu ovplyvnila tiež jeho náročnosť, keďže ide o spor týkajúci sa uloženia povinnosti navrátiť nehnuteľnosť do pôvodného stavu, ako aj snaha sporových strán o mimosúdne riešenie sporu.

II.2. Replika sťažovateľov:

7. Sťažovatelia sa vo svojej replike k vyjadreniu okresného súdu stotožnili s uznaním zbytočných prieskumov z jeho strany, avšak nestotožnili sa s tým, že k prieskumom dochádzalo iba v súdom uvedených obdobiach. Podľa nich aj v obdobiach, keď bol okresný súd činný, tak konal neefektívne a medzi pojednávaniami boli príliš dlhé časové medzery. Tiež uviedli, že vec nie je skutkovo ani právne zložitá, a k ďalším argumentom okresného súdu poukázali na skutočnosť, že je úlohou štátu, aby organizoval výkon súdnej moci tak, aby fluktuácia zamestnancov súdu neovplyvňovala výkon spravodlivosti. Sťažovatelia zároveň považujú za absolútne nepodloženú požiadavku okresného súdu na nepriznanie finančného zadosťučinenia.

8. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil od ústneho pojednávania v danej veci, pretože na základe ústavnej sťažnosti, vyjadrenia okresného súdu, repliky sťažovateľov a predloženého súdneho spisu je zrejmé, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

9. Sťažovatelia sa svojou ústavnou sťažnosťou domáhajú vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, pričom k porušeniu označených práv malo dôjsť postupom okresného súdu v napadnutom konaní.

10. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieskumov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti

v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

11. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov (i práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

12. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa strana obrátila na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

13. Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z čl. 17 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), ktorý určuje, že súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb, ďalej z § 157 ods. 1 CSP, podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby sa mohlo rozhodnúť rýchlo a hospodárne, spravidla na jedinom pojednávaní s prihliadnutím na povahu konania (obdobne predtým § 6 a § 100 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku účinného do 30. júna 2016).

14. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESĽP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj ústavnú sťažnosť sťažovateľov.

15. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitosť veci, ústavný súd konštatuje, že rozhodovanie o uložení povinnosti vrátiť nehnuteľnosti do pôvodného stavu možno zaradiť k štandardnej agende všeobecného súdnictva, preto dĺžka konania nebola závislá od skutkovej či právnej náročnosti prerokovávanej veci.

16. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľov v napadnutom konaní, ústavný súd nezistil takú okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na ich ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v predmetnom konaní k zbytočným prietahom.

17. Napokon ústavný súd hodnotil postup okresného súdu z hľadiska existencie zbytočných prietáhov v doterajšom priebehu konania, vychádzajúc z ústavnej sťažnosti, z vyjadrenia okresného súdu, chronologického prehľadu jednotlivých úkonov súdu, repliky sťažovateľov a z predloženého spisu okresného súdu. Celkovú dĺžku napadnutého konania (takmer 8 rokov a 10 mesiacov od jeho začatia) ústavný súd v okolnostiach danej veci považuje z ústavnoprávneho hľadiska

za neakceptovateľnú, a preto nie je ani potrebné osobitne hodnotiť jednotlivé procesné úkony vykonané v rámci napadnutého konania. Napriek tomu ústavný súd poukazuje na obdobia nečinnosti okresného súdu, a to od 25. októbra 2012 do 29. mája 2013, od 7. júna 2014 do 14. apríla 2015 a od 19. apríla 2018 do 1. marca 2019, teda spolu v dĺžke vyše 2 roky a 3 mesiace, pričom tieto obdobia nečinnosti uznal vo svojom vyjadrení aj okresný súd. Okrem toho bol okresný súd nečinný 6 mesiacov medzi pojednávaniami konanými 9. mája 2017 a 7. novembra 2017. Ústavný súd ďalej poukazuje na to, že okresný súd 1. marca 2019 určil termín pojednávania až na 28. január 2020, teda takmer o 11 mesiacov, a v tomto období nevykonal žiaden úkon.

18. Na základe uvedených skutočností predstavuje celková doba nečinnosti okresného súdu cca 3 roky a 8 mesiacov.

19. Vo vzťahu k obrane okresného súdu spočívajúcej v argumentácii o nadmernej zaťažnosti zákonnej sudkyne a zamestnancov súdu, ústavný súd poukazuje na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní (I. ÚS 35/03, II. ÚS 52/99).

20. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

21. Podľa čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

22. Ústavný súd na základe svojho zistenia, že postupom okresného súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľov, mu prikázal, aby v napadnutom konaní konal bez zbytočných prietáhov, pretože označená vec nebola v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti sťažovateľov právoplatne skončená.

23. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

24. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti žiadali o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia, a to [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] v sume po 7 000 eur a [REDAKOVANÉ] v sume 4 000 eur, čo odôvodnili celkovou dĺžkou napadnutého konania, svojou bezmocnosťou, stratou viery v právny štát a výrazným obmedzením v realizácii ich vlastníckeho práva.

25. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

26. Pri určení primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných ESLEP, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

27. Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania vedeného okresným súdom, ako aj na jeho neodôvodnenú nečinnosť v trvaní cca 3 roky a 8 mesiacov, berúc do úvahy predmet konania na okresnom súde, správanie s'ťažovateľov, ako aj všetky okolnosti daného prípadu, ústavný súd považoval priznanie sumy 2 000 eur pre [REDAKOVANÉ] aj [REDAKOVANÉ] a 1 000 eur pre s'ťažovateľa [REDAKOVANÉ] (keďže ten pristúpil do konania ako ďalší žalovaný až v roku 2017) za primerané finančné zadost'učinenie. Vo zvyšnej časti požadovaného finančného zadost'učinenia, ktorú už ústavný súd nepovažoval za primeranú, návrhu s'ťažovateľov nevyhoviel.

IV.

Trovy konania

28. Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov konania s'ťažovateľov, ktoré im vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom.

29. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

30. Ústavný súd priznal s'ťažovateľom trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom pozostávajúce z odmeny advokáta, a vychádzal pritom z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Podľa § 11 ods. 3 v spojení s § 1 ods. 3 vyhlášky je odmena advokáta (základná tarifa) v konaní pred ústavným súdom za jeden úkon právnej služby 1/6 z výpočtového základu.

31. Základom pre výpočet náhrady za úkon právnej služby je v danom prípade priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2020 v sume 1 087 eur. Ústavný súd priznal s'ťažovateľom náhradu trov konania za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2021 (príprava a prevzatie veci, písomné vyhotovenie ústavnej s'ťažnosti), pričom hodnota jedného úkonu je 181,17 eur.

32. Vzhľadom na to, že právna zástupkyňa zastupovala tri osoby, v zmysle § 13 ods. 2 vyhlášky sa základná sadzba tarifnej odmeny zníži o 50 %, ak ide o spoločné úkony pri zastupovaní dvoch alebo viacerých osôb. Vychádzajúc z uvedeného, hodnota jedného spoločného úkonu právnej služby v tomto prípade predstavuje 271,76 eur. Ďalej má právna zástupkyňa s'ťažovateľov nárok aj na náhradu režijného paušálu 10,87 eur za každý úkon podľa vyhlášky. Právna zástupkyňa je zároveň platiteľkou dane z pridanej hodnoty, preto sa odmena a náhrady zvyšujú podľa § 18 ods. 3 vyhlášky o daň z pridanej hodnoty vo výške 20 %. Náhrada trov konania, ktorú ústavný súd priznal s'ťažovateľom, spolu takto predstavuje sumu 678,31 eur. Náhradu za ďalší úkon právnej služby – repliku s'ťažovateľov z 12. júla 2021, ústavný súd s'ťažovateľom nepriznal, pretože obsah uvedeného podania nepovažoval za taký, ktorý by prispel k bližšiemu objasneniu posudzovanej veci.

33. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. augusta 2021

Robert Šorl
predseda senátu